

පුද්ගලයාගේ සමාජගත ජීවිතය අර්ථවත් කරලීම බුදුදහමේ මූලික අරමුණකි. ඊට හේතුව සමාජ ජීවිතය යනු පුද්ගලයාගේ මෙලොව ජීවිතය යි. යම් පුද්ගලයෙකු මෙලොව ජීවිතය අර්ථවත් කර ගන්නේ නම් ඊට අනුරූපව ඔහුගේ පරලොව ජීවිතය ද අර්ථවත් වේ. දෙලොව ජීවිතය ම සාර්ථක කරගත් පුද්ගලයා පරම විමුක්තිය වූ නිවන සාක්ෂාත් කර ගැනීමට ද වෙහෙසෙයි. එවැනි පරමාර්ථ රැසක් සඵල වීමට නම් සමාජගත ජීවිතය මූලික වශයෙන් අර්ථවත් වියයුතු ම ය. ඒ සඳහා බුදුදහම නිර්දේශ කරන ප්‍රතිපත්ති දෙකක් ලෙස සතර බ්‍රහ්ම විහරණ හා සතර සංග්‍රහ වස්තුව සඳහන් කළ හැකි ය.

1. සතර බ්‍රහ්මවිහරණ

උතුම් වූ ශ්‍රේෂ්ඨ වූ යන අර්ථ බ්‍රහ්ම යන්නෙහි ඇත. විහාර යනු වාසය කිරීම, පැවැත්ම යන්න යි. ඒ අනුව උතුම් අන්දමින්, ශ්‍රේෂ්ඨ අන්දමින් වාසය කිරීම, පැවතීම යනු බ්‍රහ්ම විහරණ හෙවත් විහරණ යන්නෙහි අර්ථය යි. පුද්ගල ජීවිතය ශ්‍රේෂ්ඨත්වයට පත් කරගත හැකි පැවතුම් හතරක් සතර බ්‍රහ්මවිහරණ යනුවෙන් දැක් වේ. මෙන්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ඛා යනු ඒවා ය. මහා බ්‍රහ්මයා තුළ මුලු ලෝකයා කෙරෙහි පවතින පැවතුම් හතරක් ලෙස ද මේවා හැඳින් වේ.

මෙන්තා

මෙන්තා යනු මෙමත්‍රී බව යි. නැතහොත් මිතුරු බව යි. කිසිදු හේදයකින් තොරව සියලු ම සත්ත්වයන් දුකින් මිදී සැපෙන් යුතුව ජීවත් වනු දැකීමට සිත පොළඹවන උසස් සිතුවිල්ල මෙමත්‍රීය යි. තම මිතුරා පිළිබඳ තමා තුළ පවතින හිතවත් භාවයට සමාන හිතවත් කමක් සියලු ම සත්ත්වයන් කෙරෙහි දැක්වීම මෙමත්‍රීය ලෙස තවත් අයුරකින් දැක්විය හැකි ය.

අවංක මිතුරා, තම මිතුරාට සියලු කල්හි ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ යහපතක් ම ය. එමෙන්ම විපතක් දුකක් කෙසේවත් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ නැත. එබඳු මානසික ස්වාභාවයක් සතුරු - මිතුරු ආදී සියල්ලන්ට ම ඇති කර ගැනීම මෙමත්‍රීයේ ඇති එක ම උසස් ලක්ෂණය යි. ඒ වෙනුවෙන් කරන මානසික ව්‍යායාමය, මානසික ක්‍රියාදාමය මෙමත්‍රී භාවනාවෙන් සිදු කෙරේ.

කරුණා

මිනිස් සිතෙහි ඇති වන අනුකම්පා සහගත සිතුවිල්ල කරුණාව යි. එය උපදින්නේ අන් අයගේ දුකක් දුටු විට ය. එමෙන් ම ඔවුන් ඒ දුකින් මුදවාලීම පිළිබඳ අවශ්‍යතාව ය මත ද කරුණා සිතුවිල්ල ඇති වේ.

තවද අනුන්ගේ දුක කැමති නොවන්නා වූ, අනුන්ගේ දුක නොඉවසන්නා වූ අනුන්ගේ දුකට විරුද්ධ වන්නා වූ ස්වභාවය ද කරුණාව යි.

අටුවාලාචීන් වහන්සේලා,

“පරදුකෙබ සති සාධුනං හදය කම්පනං කරොතිති කරුණා”

යනුවෙන් දක්වා ඇත්තේ මෙය යි. දුක ඇති වූ විට නැදෑකම්, හිතවත්කම්, මත පිහිට වන්නට සිතයි නම් එහි බුන්මවිභාරයක් නැත. ඕනෑ ම සත්ත්වයකුගේ අසරණ බව සලකා ඔවුන්ට පිහිටවීමට සිත පෙළඹේ නම් එය නියම කරුණාව වේ.

යමෙකු දුකට පත් වූ විට කරුණා ස්වරූපයෙන් ශෝකයක් ද ඇති වේ. එබඳු ශෝකය කරුණාව වැඩීමට බාධාවකි. කරුණාව හඬා වැළපීමට කාරණයක් ද නොවේ. එයින් ද සැබෑ කරුණාව වැළකී යයි.

දුකට පත් පුද්ගලයාට මෙලොව පමණක් නොව යහපත කියා දී පරලොව දුකින් ද මිදීමට උපකාර කළ හැකි නම් එය කරුණාවේ ශ්‍රේෂ්ඨතම ලක්ෂණය වේ.

මුදිතා

අනුන්ගේ සම්පත්තිය දකින්නා වූ ද අසන්නා වූ ද සත්පුරුෂයන්ගේ සිත්හි ඇතිවන්නා වූ ඊට සතුටු වන්නා වූ අනුකූල වන්නා වූ ඊර්ෂ්‍යාවට ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ ස්වභාවය මුදිතාව යි.

අනුන්ගේ සැපත-සතුට තමන්ට ම ලද දෙයක් සේ සලකා ඊට අනුරූපව සතුටු වීම මුදිතාවේ ප්‍රධාන ලක්ෂණය යි.

ඕනෑම අයකු දැහැමි ලෙස ලබා ඇති සැප සම්පත් දැක සතුටු වනවා මිස ඊර්ෂ්‍යා නොකළ යුතු ය. අනුන් විසින් විඳිනු ලබන සැප සම්පත් දැක තමන්ගේ සිත දූෂණය කර ගැනීම තරම් තවත් අනුවණ කමක් නැත.

සතුට යන වචනය ප්‍රීතිය යන අර්ථය දීමට බොහෝ සෙයින් යෙදෙයි. එහෙත් මෙහි සඳහන් සතුට, සාමය ප්‍රීතිය නොවේ. ඒ ප්‍රීතියට කෙලෙස් ධර්ම මූලික වේ. මුදිතාව නිසා ඇති වන සතුට නික්ලේශීය. අප ඇති කරගත යුත්තේ ඒ කෙලෙස් රහිත සතුට යි.

උපෙක්ඛා

උපෙක්ඛා හෙවත් උපේක්ෂාව යනු සිතෙහි ඇති වන මැදහත් බව යි. ගැටලුවක දී කරදරයක දී පමණක් නොව ජීවිතය හා සම්බන්ධ ඕනෑ ම අවස්ථාවක අන්තගාමී සිතුවිලිවලට නොයා අපක්ෂපාතීව ඉවසීමෙන් කටයුතු කරන ස්වභාවය ඇත්තේ උපේක්ෂාව තුළ ය.

පුද්ගලයන් හා වස්තූන් කෙරෙහි විවිධාකාර බැඳීම් ඇතිව වෙසෙද්දී ඇති වන මානසික ගැටුම් නිසා සිතෙහි සමබර බව බිඳී යයි. සිත ව්‍යාකූල වෙයි. එවන් අවස්ථාවලදී මෙකී උපේක්ෂාව නැතහොත් සමබර බව ඇති කර ගැනීම අතිශය වැදගත් ය. එවිට ගැටලු විසඳා ගනිමින් ජීවිතයේත් සමාජයේත් යථා ස්වභාවය අවබෝධය අවබෝධ කරගැනීමට පහසු වනු ඇත.

රාගය, ද්වේශය ආදී කෙලෙස් සිතිවිලිවලට ප්‍රතිවිරුද්ධව ඉහත සිතිවිලි ක්‍රියා කරන නිසා විවිධ කෙලෙස් ධර්ම සිතට ඇතුළත් වීම වැළකී යයි. මෙත්තා ආදී සිතිවිලි ඇත්තෝ නිරන්තරයෙන් සෞම්‍ය වූවෝ ය. ඒ නිසා ම ඔවුහු උත්තමයෝ ය.

නොඉවසිල්ල, අසහනය, අතෘප්තිය ආදී නරක සිතිවිලි ඉවතලා උත්තම ජීවිත ගෙවන්නට පුද්ගලයාට ඉවහල් වනුයේ මෙම සතර බ්‍රහ්ම විහරණ ය.

2. සතර සංග්‍රහ වස්තුව

පුද්ගල ජීවිතය අර්ථවත් කර ගැනීම උදෙසා බුදුදහමෙන් නිර්දේශ කොට ඇති තවත් ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස සතර සංග්‍රහ වස්තුව සඳහන් වේ. සතර සංග්‍රහ වස්තුව පැතිකඩ දෙකකින් අර්ථ ගැන්වී ඇති බව දක්නට ඇත. ඉන් පළමුවැන්න පොදුවේ පුද්ගල ජීවිතය අර්ථවත් කර ගැනීම උදෙසා අනුගමනය කළයුතු ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස ද දෙවැන්න රටක පාලකයා සිය මහජනයා වෙනුවෙන් අනුගමනය කළයුතු ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස දැක්වේ. මෙහි විස්තර වනුයේ ඉහත සඳහන් පළමු අර්ථය මූලික කරගෙන ය.

ඒ අනුව පුද්ගලයාගේ ජීවිතය අර්ථවත් කර ගැනීම උදෙසා කරුණු හතරක් වශයෙන් මෙම ප්‍රතිපත්තිය දක්වා ඇත. දනය, ප්‍රියවචනය, අර්ථවර්යාව, සමානාත්මතාව යනු ඒවා ය.

දනය

දනය යනු දීම යි. එනම් පරිත්‍යාගය යි. සමූහවාචී මිනිසකු වන මිනිසා වෙසෙන්නේ පුද්ගල සමූහයකින් යුත් සමාජයක ය. එවිට සාමූහික පැවැත්ම උදෙසා විවිධාකාර පරිත්‍යාග කිරීම් සිදු කිරීමට පුද්ගලයාට සිදු වේ. අවස්ථානුකූලව එම ඕනෑ ම පරිත්‍යාගයක් කිරීම පුද්ගලයාගේ වගකීමකි. දානය ලෙස ගෞරවනීයව කරන එම සමාජ වගකීම සමාජ ජීවිතයේ දී වැදගත් වේ.

තමාට ලැබෙන ඕනෑ ම දෙයක් දන්දීම, පරිත්‍යාග කිරීම පමණක් ම මෙහි දනය ලෙස නොගැනේ. සාමූහික පැවැත්ම උදෙසා කරන පරිත්‍යාගය ම මෙහි දනය නම් වේ. එය ද්‍රව්‍ය වශයෙන් නොව උපදේශනාත්මක සිතුවිල්ලක් මගින් කරන පරිත්‍යාගයක් ද විය හැකි ය.

සාමූහිකව විසීමේදී ලෝභී, මසුරු, කුහක ගති යම් පුද්ගලයකු තුළ පවතී නම් ඔහු සමාජ රාමුවෙන් ඇත් කෙරෙයි. ඔහු හුදෙකලා වී යයි. එවිට ඔහුට පුද්ගල අරමුණු හෝ සමාජ අරමුණු කරා යා නොහැකි ය. එම නිසා පරිත්‍යාගශීලීව කටයුතු කිරීම ශ්‍රේෂ්ඨ ය.

ප්‍රියවචනය

සාමූහිකව විසීමේ දී සුහදශීලීව කෙරෙන ඇමතීම්වලට සෑම පුද්ගලයකු ම අසන්නට කැමති ය. එවිට සියලු දෙනාට අන්‍යෝන්‍ය ගෞරවය සහිතව විසීමට අවස්ථාව උදා වේ. ප්‍රිය වචනය යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ ඒ අන්‍යෝන්‍ය ගෞරවය උදෙසා ඉවහල් වන වචන ය. එම වචන ඇසීමෙන් පුද්ගලයා නොරැවටේ. පුද්ගලාන්තර බිඳීයාමක් සිදු නොවේ. හිතියටත් තැනි ගැනීමටත් පත් නොවේ. කාලය ද කා දමන අර්ථහීන වූවක් නොවේ. මෙම වැරදි වචන අවස්ථා හතරෙන් මිදී මුඛින් පිට වන යම් වචනයක් වේ නම් එය ප්‍රිය වචනයකි. එවැනි වචන ඇසීමට මිනිසුන් පමණක් නොව සමස්ත සත්ත්ව ලෝකය ම ප්‍රිය ය. අප හා ජීවත් වන තිරිසන් සතුන්ගේ හැසිරීම්වලින් ඒ බව තහවුරු වේ.

බුදුරදුන්ගේ දේශනාව නම් යමෙක් කතා කළයුතු නම් එය ප්‍රිය වචනයක් ම විය යුතු ය. ප්‍රිය වචනවලින් තොර නම් කතා නොකර සිටීම යහපත් බවයි.

ප්‍රිය වචන කතා කිරීමේ වැදගත්කම ඇත්තේ ඇසීමෙන් අන් අය සතුටු කිරීම තුළ පමණක් නොවේ. එවැනි වචන කතා කරන්නාට විවිධාකාර අර්ථ රාශියක් හිමි කර ගැනීමට හේතු වේ. එවැනි අර්ථ අත්පත් කර ගැනීම සාමාන්‍ය පැවැත්මට ඉමහත් පිටුවහලකි.

අර්ථවර්ෂාව

පුද්ගලයාට සමාජගතව විසීමේ දී ආත්මාර්ථය පමණක් ගැන සිතා කටයුතු කිරීමට ඉඩක් නැත. එසේ යම් පුද්ගලයකු සිතන්නේ නම් ඔහු ද සමාජ රාමුවෙන් බැහැර වේ. එවිට සමාජගතව විසීමෙන් ඔහුට ලැබෙන වරප්‍රසාද අහිමි වී යයි. එම නිසා සමාජයේ වෙසෙන අන් අය කෙරෙහි ද සිතා මතා ඔවුන්ගේ ද යහපත උදෙසා කටයුතු කිරීමට පුද්ගලයාට සිදු වේ. සතර සංග්‍රහ වස්තුවේ අර්ථවර්ෂාව යනුවෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ එම පරාර්ථවර්ෂාව යි.

“පරතං පටිපජ්ජථ”

යන බුදු ඔවදනට අනුව පුද්ගල ජීවිතය තුළ පරාර්ථය අනිවාර්ය ය. මින් අදහස් කෙරෙන්නේ ස්වකීය ජීවිතය ම අනුන් උදෙසා කැප කරමින් කටයුතු කිරීම නොවේ. ධාර්මිකව තම ජීවිතය අර්ථවත් කර ගැනීම පළමුව සිදු කොට අන් අයගේ ද ජීවිත ආලෝකවත් කරලීම උදෙසා අවස්ථානුකූලව සිය ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් දයක වී කටයුතු කිරීම වැදගත් වේ. සැබෑ පරාර්ථ වර්ෂාව යනු එය යි.

ආත්මාර්ථය අපේක්ෂා කිරීම වැනි යටි අරුත් සහිතව කරන පරාර්ථ වර්ෂාවක් ද සමාජයේ දක්නට ඇත. එය සැබෑ පරාර්ථ වර්ෂාව නොවේ.

සමානාත්මතාව

ජාති-කුල වශයෙන් හෝ කළු සුදු-වර්ණ වශයෙන් හෝ ධනය-බලය වශයෙන් හෝ උගත්-නූගත් වශයෙන් හෝ ආදී විවිධ වර්ග කිරීම්වලට යටත් නොකොට සමාජයේ වෙසෙන සියල්ලන් තමා හා සමාන කොට සැලකීම සමානාත්මතා ගුණය යි.

ඉහත බෞද්ධිමය යටතේ වර්ග කොට සැලකීමෙන් සමාජ සාමූහිකත්වය බිඳී යයි. එවිට පුද්ගල සමාජ වශයෙන් ඉදිරියට යාමට (සමාජ ප්‍රගමනයට) තිබෙන ඉඩ කඩ ඇහිරී යයි. ඒ පුද්ගලයා සතු ගුණාත්මක වටිනාකම්වලට අගයක් දී ඊට අනුරූපව කටයුතු කිරීම වර්ගවාදය නොවේ. එය සමාජයක පැවතිය යුතුය.

**“පුජාව පුජනීයානං”
“පණ්ඩිතානං ච සෙවනා”**

වැනි වචනවලින් ද ඉස්මතු කරන්නේ අගය කළ යුත්තා, පිදිය යුත්තා උසස් කළ යුතු බව යි. ඉහත බෞද්ධිමය යටතේ අහේතුව වර්ගවාදී නොවී සාමූහික අගයක් සහිතව කටයුතු කිරීම සමානාත්මතාව යි.

ඉහත විස්තර වූ කරුණු හතර පදනම් කරගෙන සමාජයේ අන්අයට සංග්‍රහාත්මක ව කටයුතු කරන්නේ නම් එම සමාජය පරිහානියට පත් නොවේ. එමෙන් ම ඒ තුළින් ඔවුනොවුන් අතර තව තවත් සුභදකා ගොඩනැගී යහපත් සමාජයක් බිහි වේ.

ක්‍රියාකාරකම් ෪

පහත සඳහන් ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සපයන්න.

01. යහපත් සමාජයක් ඇති කරලීම සඳහා සතර බ්‍රහ්ම විහරණ කෙසේ ඉවහල් වන්නේ ද යි පහදන්න.
02. සමාජයට කළයුතු සංග්‍රහයක් ලෙස සතර සංග්‍රහ වස්තුව දක්වන ලද්දේ ඇයි දැයි පහදන්න.
03. සතර බ්‍රහ්මවිහරණ පුද්ගලයාගෙන් ඇත්වන විට ඇතිවන ස්වභාවය කවරාකාර දැයි විස්තර කරන්න.
04. දනය යන්න සමාජමය වශයෙන් හා ආගමික වශයෙන් වැදගත් වන අයුරු පැහැදිලි කරන්න.
05. “යහපත් සමාජයක් ගොඩ නගමු” යන මෑයෙන් රචනයක් ලියන්න.